

TIDEVARVET

Nr 21: 1928

Radikal samling eller borgerlig? ledande artikel.

Söndagen den 20 maj offentliggjorde Frisinnade Kvinnors Riksförbund sitt valprogram. Programmet i sin helhet infördes i Tidevarvet under rubriken Frisinnade Kvinnors Riksförbund: Uttalande inför andrakammarvalet 1928.

Dr. Andrea Andreen-Svedberg inlägger en berättigad protest mot Ett olympiskt beslut.

Med anledning av 400-årsminnet av Albrekt Dürers dödsår skriver Elsa Björckman-Goldschmidt om Dürers Kvinnogestalter.

Ryska förhållanden och deras särägna verkan skildras av S:t Andrés under titeln. En kontrarevolution.

Lördagen den 19 maj i Upsala försvarede Dr. Martha Pison Hennig en avhandling över öronundersökningar vid Svenska dövstumskolor. Lekar vi blott ge ett personligt intryck från disputationen.

Genom Tidevarvets berättelse Eustache (Ungdomens väg) har Elsa Wilkens känt sig uppförd att meddela upplevelser från Frankrike som gå i en annan riktning, under titeln Min vän Marie Thérèse.

Allvaret i leken är hämtad ur den nyutkomna diktsamlingen »En människas röst av Amalia Björck. Alb. Bonniers förlag.

VÅRTOR

och bruna fläckar i ansiktet och på kroppen borttagas med en enda behandling, utan att efterlämna märken eller ärr i huden.

MARIA ENQUISTS INSTITUT
16068, N. 2262. Grundat på 1890-talet
Biblioteksgatan 6-8

Varje förståndig husmoder lär när sin tvätt till

Normalmäs Tvätanstålt

Riddareg. 14. tel. 76426
Vi mottager all slags tvätt till platens lägsta priser. Hämtas dagligen.

Specialité: Stårktvätt

Engelbrekts

Sjuksköterskebyrå
ansk. ex. sjuksköterskor och enkla-
rare, även barnsköterskor.

Vallhallaväg, 18, 86181, N. 24113

Söndagen den 20 maj

I sju olika städer offentliggjordes på en och samma dag Frisinnade Kvinnors Riksförbunds program inför 1928 års till andra kamraren, Kristianstad, Karlskrona, Halmstad, Borås, Eskilstuna, Västerås och Gävle voro alltså skådeplatsen för ett offentligt framförande av idéer, som utan tvivel bära inom sig kraften att genomföra sin samtid, även om partiet som står bakom deras formulering är till antalet oansenligt. Det nya programmet, som i sig innesluter vad Frisinnade Kvinnors Riksförbund ända sedan sin tillblivelse gått i elden för är inte oansenligt. Impone-
rande var också det framförande som de olika punkterna fingo i söndags och man måste säga sig, att Frisinnade Kvinnors Riksförbund förfogar över resurser, som äro oberoende av förbundets omfattning och vilkas verklighet endast återstår att konstatera.

Mötena voro besökta av i allmänhet mellan 50 och 200 personer, män och kvinnor, utom Frisinnade Kvinnors medlemmar av representanter för andra partier. Intresset var stort och talarna buros av den samhörighet med åhörarna, som väckes av det verkliga intresset och viljan att förstå. Omdömet från de städer, där Tidevarvet inte kunde vara närva-

rande är sådant det avspeglas i pressen från alla håll: Den bästa stämning, utmärkta tal, starkt intresse. I de städer vi besökte kunde vi själva konstatera att det var en märklig och lyckad dag. Ty det är märkligt att, som en av talarna uttryckte det, deklarerar sin ställning genast mot borgerlig samling utan att fundera på vad det kan ha för verkan vid valet. Att i praktisk handling verka för sin åskådning, att den politiska skillnaden skall gå mellan konservativ och radikal tankering och inte betyda en klassdelning, som är en farlig sak och svår att bemästra. Frisinnade Kvinnor kämpa för inre och yttre fred och måste därför göra till sin uppgift att riva ner de onaturliga skrankorna mellan människorna.

Det är också märkligt att vid förklaringen till ett politiskt program höra en värdig till den enskilda övertygelsen, inte den övertygelse som är en förväxling med vad vi är förmodar och vana och partitrogenhet tror oss vara tvungna att tycka, utan en inre övertygelse. Det talades om de två stora makterna i vårt liv som är traditionen och den enskilda övertygelsen. Bindeledet mellan de båda makterna är den allmänna opinionen. Vi äro alla barn av traditionen. Och på samma gång

är det enda som påverkar den allmänna opinionen klangen av övertygelsens röst. Intet är så ödesdigert för en människa eller ett folk, som att gå förbi det nya skedet, när det uppenbarar sig, gå förbi övertygelsen. Den vägen leder till kaos, den för tiden århundraden tillbaka, så som man sett av historien att det skett vid varje svek mot vad som högtidligt kallats vårt samvete.

Men när allmänna opinionen formas av övertygelsens makt, då skapas ett nytt skede i historien. Vi ha försökt, visserligen ofullkomligt och i grova drag, sades det, att sammanfatna vad vi anse krävas av oss för att vi skola vara medarbetare i det, som vi tro, nya skede som står för dörren. Denna sammanfattning är Frisinnade Kvinnors Riksförbunds paroll inför årets val.

Söndagen den 20 maj var förordnad av riksdagsvalet i höst. Men man får, som fröken Hesselgren yttrade, se också på längre sikt än ett riksdagsmandat. Ha våra idéer bärkraft komma vi att kunna göra oss höra, även om det ser aldrig så märkt ut.

Är det förutsett att tro att söndagen den 20 då också blir en märkesdag för kretsar vida utanför Frisinnade Kvinnors led?

Hänryckning

Vi talar om spings, hänryckningsvår, men hur ofta ser man verklig hänryckning? Jag vet mig bara ha sett det en gång, och den hänryckte var en australer.

Då och då har jag sedan sett hans ansikte för mig, sådant jag såg det den gången i Hyde Park, men varför är han så tydlig just nu?

Kanske därför att jag använt en ljus, glasklar värmst i ett kuphorn till att läsa Ludwigs bok Människosonen, och det efter denna läsning känns som ett behov att framkalla minnet av någon som verkligen visste något om Kristus. Det föreföll mig nämligen som om Ludvig inte visste något väsentligt om honom, ett öde som han delar med doktor Totl. Den ene förmodar att Han inte dog på korset, den andra att Han inte visste varför Han dog på korset. Min australer visste att Han levde.

De religiösa talarna i Hyde Park som jag annars räkat på, ha varit för yrkesmässiga för att göra något intryck. Operonligt som grammofonen, och de prisat oss blädd Saivior. En gång — det är många år sen men jag minns det som i dag — kom jag emellertid att stanna vid en grupp, därför att ur densamma hördes en så glad röst, som sjöng ut i vida någon människas till. När jag kilat mig in till kärnan av gruppen, upptäckte jag den lille australern. Det var nog en av de fulaste av alla lilla små människor som jorden burit. En liten kraftlös gestalt, lågaltalade panna, apåisa, tjocka läppar, framstående käkpart, huden pigmenterad i en oren gråbrun färg. Han var klädd i en simpel europeisk kostym, och den hjärtlösa försäljaren i sjömansboden hade tryckt en stuxpence på hans tilliga hår.

Men hans ansikte sken som en ängels ansikte. Och jag minns att jag på fullt allvar tänkte så här: nu har Anden varit över även den mest motsäpninga materien. Jorden och slutligen tagit sin döning i denna lilla man för att visa sitt herravälde över även de nnest motsäpninga materien. Hans fulhet var verkligen triumferande besegrad och förtrollade oss därför alla. Ingen rödde sig i cirkeln omkring honom. Vi voro alla längre, vitare, vackrare och klokare än han, det var ingen konst. Men ingen av oss hade erfarit en sådan lycka som han, det visste vi innan han sagt det. Och när han såg på oss med sina negerögon visste vi att han älskade oss så högt att han gärna skulle dö för oss, liksom han kommit till oss från Australien för att rädda våra själar. »Ty det kan jag säga för sant, att om en droppe av det minsta hjärtat erfar skulle falla ner i Helvetet, så skulle Helvetet själv förvandlas till Evgit Liv.»

Jag minns så väl hur han tog sig för hjärtat, när han skulle tala om var Kristus fanns, och att han var: alldeles genomskingad den lille kärn, så att man såg hans Herte.

Minnet av den lille negern tröstar mig rätt mycket över Ludvig, så han också (vinga sin bok på miljoner människor genom världens skickligaste pressagentur. Den lille svarte kommer mig att minnas ett par repliker ur John Masefields drama The Trial of Jesus. De fallas av centurionen som övervakat korsfästningen i ett samtal med Pilati hustru. Men skulle kunna användas med samma rätt efter alla förnyade rättegångar och domar och korsfästelser igen.

— Tro du han är död, centurion?
— Nej, min fru.
— Men var är han då?
— Frigiven i universum, där varken jude eller romare kan hejda hans sanning.

Dovnes.

P A R O L L

Frisinnade Kvinnors Riksförbund har antagit ett valprogram i framstegsvänlig riktning upplagande följande frågor: Folkhälsa, Lika medborgerlig rätt, Jordfrågan, Arbetslösheten, Frihandel och Fred — och med anledning av den föreliggande situationen uttalar sig mot borgerlig samling.

Vi vilja hävda:

Folkhälsa genom kvalitativ förbättring av folkmaterialiet!

Mäns och kvinnors lika rätt till arbete!

Mäns och kvinnors lika rätt inför lagen!

Samhällets ingripande mot uppskravat jordvärde och värdestegring å tomtmark!

Rättsvisare beskattning av jordbruket!

Utnyttjande av produktivt arbete i kampen mot arbetslösheten!

Verkliga arbetsstillfällen, även större engångskostnader i stället för nödhjälpslösen!

Särskilt ingripande mot ungdomens arbetslöshet!

Fri samfärdsel mellan folket!

Fred genom skiljedom och avrustning!

Vi vilja vid andrakammarvalet 1928 stödja de kandidater, män och kvinnor, som kunna och vilja främja dessa frågor och synpunkter!

I detta syfte värdja vi till samling!

Principen är där:
sunda varor i
sunda butiker.

Allt flera köpa i Konsum

FRISINNADE KVINNORS RIKSFÖRBUND

UTTALANDE INFÖR ANDRAKAMMARVALET 1928

Folkhälsa.

Vi önska en befolkningspolitik som tar sikte på en kvalitativ förbättring av folkaterialet. Vägen härtill anse vi gå genom förbättrad mödra- och spädbarnsvård, genom vederhäftig upplysning på släkttlivets område, revision av preventiv- och fosterfördrivningslagarna samt antagandet av en steriliseringslag, genom förbättrade bostadsförhållanden, genom väckande av ansvar inför uppfostran, genom arbete för folkykterhet på uppfostrans och lagstiftningens väg.

Mäns och kvinnors lika rätt till arbete.

Vi framhålla att ehuru kvinnorna erhållit tillträde till flertalet statstjänster, har innebörden härav ännu ej genomträngt det allmänna och enskilda medvetandet. Det är därför alltjämt av nöden att fastslå och verka för, att varje kvinna, gift eller ogift, äger rätt och får möjlighet att antaga det arbete för vilket hon har förutsättningar och kompetens, och vilket står henne till buds, samt rätt att för sitt arbete erhålla lika lön, som tillkommer manligt innehavare i samma tjänstställning.

Mäns och kvinnors lika rätt inför lagen.

Vi framhålla vidare, att kvinnorna alltjämt ha en särskällning inom vissa lagar såsom lagen om det högre skolväsendet, lösdriagarlagen, pensionslagen m. fl. Vi önska arbete på borttagandet av dessa lagars särbestämmelser och genomförandet av likhet inför lagen för män och kvinnor.

Jordfrågan.

Jordägarerättens natur innebär enligt gammal hävd vissa på det allmänna rätt grundade inskränkningar. Jordfrågens läge i närvarande stund påkallar samhällets ingripande särskilt med avseende på onaturligt uppskruvat jordvärde och oför-

tjänt värdestegring i tomtmark. Rätten att besitta jord bör överlåtas med hänsyn till att jorden skall göras åtkomlig för mesta möjliga arbetskraft och bästa möjliga brukande.

Jordbruket kräver rättvisare beskattning som såvitt möjligt ej bör grundas på självdeklaration utan på uppskattning efter en i förhållande till medelskörderesultatet växlande skala.

För att privatbankernas intresse i jorden måtte upphöra och jordägarna beroende av privatbankerna förminkas, anse vi att pensionsfondens medel huvudsakligen bör placeras genom utlåning mot in-teeknings-säkerhet i jord. Därigenom skulle såsom säkerhet för denna fond finnas realsäkerhet och Sveriges jord försörja Sveriges folk.

Arbetslöshetsfrågan.

Arbetslöshetsfrågan bör i första hand bekämpas genom ett planmässigt, på lång sikt inriktat utnyttjande av de möjligheter till produktivt arbete, som vår odlingsbara jord och vår utdikningsbara skogsmark erbjuder. Samhället har i hängden mera fördel av att, även med större engångskostnader, skaffa verkliga arbetsstillfällen med gångse löner än att nödgas tillgripa mer eller mindre uppkonstruerade nödhjälpsarbeten. Redan ett sammanförande av nu utgående årliga anslag till nyodling, utdikning, vägförbättringar samt arbetslöshet skulle bilda ett avsevärt belopp för igångsättande av ifrågakavande arbeten. Den omläggning av verksamhet, som överflyttning av arbetskraft från ett område till ett annat medför, bör dock av samhället underlättas genom anordnande av utbildning.

Särskilt angeläget anse vi att åtgärder vidtagas mot ungdomens arbetslöshet. Ett viktigt led i denna strävan bör vara att varje arbetslös ungdom erhåller utbildning med hänsyn både till personlig läggning och utsikterna på arbetsmarknaden.

Frihandel.

Fredden befordras av den fria sam-

ALLVARET I LEKEN

Av Analia Björck.

Kulturens sjunka till aska och grus, men värdes änglan fortfar att stiga som våkelsens änga, fastän ären bli många. Den kan icke tuga. Den ropar i tystnadens natt mot ett evigt ljus.

Vår gärning är lek, men värt allvar är längtan, ett allvar, som glimmar som glöd genom leken. Vår gärning är svek, om icke vår längtan lysor i den som lågan i veten.

färdseln mellan folken. Då dessutom de skilda ekonomiska intressen, som byggt upp tultskrankorna alltmera finna sig i stort sett ej vara betjänade av desamma, bör en rationell omläggning av det nuvarande tultsystemet i samverkan med övriga länder ske och tultsystemet så småningom helt bortfalla i enlighet med de åsikter som uttalades vid Ekonomiska världskonferensen i Genève och internationella Handelskammarmötet i Stockholm 1927.

Fred.

Krig är ett brott, som inte kan försvaras med att det tjänar statens intressen. Det är ett dödligt hot mot mänskligheten, dess verk och bestämmele.

Vi vilja klargöra, att man under förvandling av skydd för ett folks bestånd skapar luftflottor, som förses med giftgas, eld- och pestbomber för att utrota allt levande inom

Beslut pro forma

Kommunalskattereformen är genomförd. Det är ingen överraskning, eftersom den inte blev framlagd utan att vara tillförsäkrad framgång i någon form. Debatten var inte heller så upplyftande. Hr Wigfors i Första Kamraren och Hr Sköld i Andra sökte förklara, varför socialdemokraterna ansågo sig till förlaga. Det var, för att utskottet förvandlad den lag, som skulle avlösa det nuvarande provisoriet i kommunalskattefrågan till ett nytt provisorium, som ställde i utsikt en ny utredning. Hr Sköld försummade ej

heller tillfället att erinra om, att skatten ej skulle överflyttas från jordägarna till deras statare. Förste vice talmannen spelade även på liknande strängar. Fria från känslösamhet voro hr Trygger, Lindman och Reuterskiöld. Hr Tryggers begäran, att lagar skulle skrivas, så att man kunde begripa dem, måste anses rimlig. Och man kan inte heller undra på hr Reuterskiölds yrkande på avslag, grundat på att det nya provisoriet visserligen vore tekniskt bättre, men både politiskt och juridiskt sämre än det gamla.

De borgerliga önska garantskatt, socialdemokraterna objektskatt. Men de senare förklarade, att de skulle kunna överge objektskatten, om någon annan för dem antaglig väg öppnade sig. De ansågo enligt Hr Wigfors, att de kommit med en ny linje genom uppslaget om utredning. Så alldeles ny har man svårt att kalla den, eftersom olika utredningar pågått i 30 år. Men man får ta fasta på uttrycket och där i-rymman, att det skall kunna bli möjligt för nya uppslag att bli föremål för behandling under en kommande utredning. Det är då att hoppas, att man inte endast skall ta hänsyn till %-tal utan också till de värden, som ska beskattas, i främsta rummet jordvärdet. Det förhåller sig nog inte, som Dagens Nyheter så tvärsäkert förklarar, att det inte finns några orättvisor i avseende på jordbrukets beskattning. Om jordbrukarna genom självdeklarationssystemet inte skatta, som beräknat, ger detta ingen grund för att antaga ett beskattningssystem i avseende på jorden är rättvis. Det är två skilda saker. Det är inte heller säkert, att striden måste stå mellan garantskatt (tidens försäkringsdenon är framme även här) och objektskatt. Den kan också kallas grundskatt. Namnet må vara oväsentligt, men det ger uttryck åt uppfattningen. Dessutom bör samhället likaväl som den enskilde begränsa sina utgifter i förhållande till sin ekonomi, och det förhåller, som om det snart vore tid på att begränsa kommunernas rätt till uttaxering.

ett annat folks gränser. Vi vilja även uppvissa risken och illusionen av att lita till vår krigsberedskap som försvar ävensom det ödesdigra i att tvinga in ungdomen under ett system, som dömt sig själv.

Det enda rätta försvaret är trygga mellanfolkliga rättsförhållanden, vänskap och samarbete med grannarna i enlighet med N. F:s idé.

Vi vilja således samla både dem vilkas fredsarbete framför allt inriktas på internationell skiedom och allmän avrustning och dem vilka arbeta för avvecklingen av vårt lands krigsberedskap.

Vi äro övertygade om nödvändigheten av att använda fredsrensens andrum till att stärka den folkopinion i hela världen, vilken kräver nya former för folkens samlevnad.

Misstänker Ni

att Edra fötter ej äro som de skola vara, så vänd Er till vår Wizard-fotspécialist och tag närmare reda på, om inte Wizard-fotspödel, som helt och hållet är framsköll av läder, kan hjälpa Er. Alla råd och upplysningar lämnas kostnadsfritt. Tid kan även beställas per tel. 6603 el. 6604.

Lagerlöf

Kungsg. 4, 2a huset fr. Stureplan

VI STÅ TILL TJÄNST

Armatur

ELECTRISKA ARMATURFÖRSÄLJNINGEN A/L
Smakfulla Belysnings Armaturer.
Elektr. kok- o. värmeapparater.
Radio, Torbatterier, Akkumulatorer.
Sveavägen 40 • Telefon Vaaa 14008

Bordevatten

Drick
Ramlösa-Vatten
Vårt lands enda naturligt
alkaliska bords- & hälsovatten

Damfrisering

Lindberghs Salonger
Norr 16577
Storgatan 6

Gynna

Tidevarvets
ANNONSÖRER

Dammeugare

DAMMSUGARE och GOLVBO-
NARE av alla slag uthyras
billigt med och utan hjälp.
C. H. SMITH Norr 248 40
Regeringsgatan 67, 8 tr. Norr 47 60

Fotomagasinet

HOLLINGER'S
FOTOMAGASIN
11 Malmskillnadsgatan 11
Stockholm Tel. Norr 106 81

Gravör

 Gravör
All slags gravry och
stämpling av mono-
gram & papper och kuvert ut-
föres till billiga priser.

Hemslöjd

Allt för heminredningar
Möbelyger, gardiner, draperier,
mattor m. m.
HILDA FRIDH Textiltillverkn.
Kammakargat. 40, tel. 126 99

ldrott

S. K. C. F. K:s förteckning finnes
att köpa å
EXPEDITIONEN
Sloopplan 13, tel. N. 28243
Pris 5 öre

Kristall

KRISTALLGRET
Jakobsbergsgatan 41 A
Vid återopande av denna tidning
lämnas 10 % rabatt.

Kappor

MODELLEN
Drotninggatan 32
Tel. 137 28 Tel. Norr 18363
her den Kappa Ni önskar

Kemisk Tvätt

Berglunds Kemiska Tvätt
Gardiner tvättas & spännas
30-årig praktik
Jungfrugatan 28 Tel. 782 76

Kjölplisering

Maskinmärkning
Hälsöm - Plisering
E. STOCKMARR
Nybrogatan 23 Tel. Norr 56 65

Modeaffär

GLAUMANN'S
PÅLS- OCH MODEMAGASIN
56 Klarabergsgatan 56
2 min. fr. Centralstat. Tel. Norr 680
"för varje band en hatt som klär"

Musikaffär

 C. J. SVANQVIST
Pianofabrik
& Utställning
Oxtorgsgatan 7, Sthlm
Tel.: 1279, N. 19410

Parfymaffär

RING NORR . . . 116 11
och vi hemsända varor
PARFYMAFFÄREN ODEN
Odengatan 15

Strumpor

Letterstedt
STRUMPSPECIALISTEN
Drottninggatan 21, Stockholm

Sjukvårdsaffär

RING NORR . . . 116 11
och vi hemsända varor
SJUKVÅRDSAFFÄREN ODEN
Odengatan 15

Specieraffär

Tenn
Firma "Svenskt Tenn"
Strandvägen 5
Utställning och försäljning
av alla slag av
TENNVAROR

DÜRERS KVINNOGESTALTER

av Elsa Björkman-Goldschmidt

När Albrecht Dürer i Venedig på rosenkranstavlan undertecknade sig som »Dureus Germanus», när han signerade sin första stora hemlandsbeställning med: »Iste faciebat Albertus Dürer alemanus» och på ett annat ställe tillade: »Noricus» eller »Norenbergensis» (från Nürnberg) — så bekände han sig stolt till sin

angelägenhet, som på den tiden föga angick kontrahenterna själva. Det var ett band, som knöts mellan två familjer med fördelar och förpliktelser å ömse håll. — Dürers far nådde visserligen aldrig någon hög värdighet. Men hans liv förflyt lugnt under »stor möda och tungt arbete» och han uppdrog sina barn i krist-

plått och om vilken de märkvärdigaste rykten gått — det må väl vara lämnat därhän. I detta eftermäle delar han ju löst med många kvinnor, som haft genier till män. Dürer har säkert inte gjort det lätt för henne. De hade ej funnit varandra i fritt val, förbindelsen var ej grundad på ömsesidig böjelse, som förpliktat till ömsesidig trohet, och därför gingo de var sina vägar.

Dürer har känt och älskat flera kvinnor. Det finns många anekdoter härom, de flesta av ytterst banal erotik. Men ingen tycks ha fyllt hans liv eller gjort fru Agnes platsen i hans hem eller knappast ens i hans hjärta på allvar stridigt. En tavla kallad »Venetianskan», som först på senare tider tillskrivits Dürer och som är ett psykologiskt mästerverk — fullt av behag och värdighet — tros vara ett minnesmärke över en stark och djup förälskelse.

Som helgon och madonna återkommer en bestämd kvinnotyp ofta hos Dürer. Det är en jungfruligt-moderlig, av jordiska öden bunden och dock förklarad och förändrad kvinna Dürer här har framställt. Men hon har säkert varit en rent konstnärlig, operasöndlig upplevelse för honom. I mytologiska och allegoriska framställningar har Dürer ofta använt kvinnliga gestalter och han har härvidlag i mycket större utsträckning än förut varit fallet framställt den nakna kvinnokroppen. Dürer är i detta fall en full modern människa och konstnär. Det finns aktstudier av honom, som utan tvivel varit gjorda efter modell. Han

blev därför Dürers förtvivalade slutecknelse. Lika djup och äkta känd som hans paroli: »Wir sehen geren schöne Ding, dann es gibt uns Freud.»

Från de första åren av sitt äktenskap har Dürer med ett par penseldrag tecknat sin unga hustru sovande och därunder blott skrivit »min

som gått upp i alltför stora bekymmer över vardagslivets små omsorger. Det ligger ett litet bitert drag om hennes mun och oförstående och misstråkning inför livet i hennes stora runda ögon.

Dürers mor har säkert spelat en mycket större roll i hans liv. Hon har inspirerat till ett av de största

DÜRERS HUSTRU

VENETIANSKA

moders nation, sin ras och sin stad.

I våra dagar behöves det ej understyrkas att Dürer är tysk. Det finns väl knappast någon, som för oss så har blivit till uttrycket för det bästa av det tyska som Albrecht Dürer. Han står med det »evighetsansvar inför jordelivets realiteter», som på ett särskilt sätt har blivit germanernas särmerke i världen.

Men uppmanad av den tyska romantiken har den småborgerliga tyska världen mer och mer gjort Dürer till sin. Mästaren från Nürnberg går igen med en blandning av skrämdighet, konstnärskap och rådsherregravitet — han har blivit ett motstycke till sin samtida och landsman den blide Hans Sachs, som var den typiska småborgaren, för vilken konsten blev ett helgdagsnöje, en liten lättsinnig rolighet mellan det högvärdiga arbetet.

Denna föreställning om Dürer är felaktig. Det finns intet av pedantisk filister — intet av källborgelig självblätelhet över honom. Han var gjord efter stora mått och hans anda tillkämpade sig rätten att spränga gamla former och bryta nya vägar. Den var djärv och fri men på samma gång kvald av de gränser han kände och fann hos sig själv.

Som konstnär drogs Dürer till Italien och han har också där hämtat sina starkaste intryck. »Trots att han hela livet igenom förblev fast förankrad i sin hembygds jord, så finns det något hos Dürer, som gör, att vi måste beteckna honom såsom »en god europé» — säger Professor August Grisebach i en uppsats kallad: »Albrecht Dürer der Deutsche».

»Och vidare efter Christi födelse år 1471 i den sjätte timman på en Eriksdag 21 Maj tisdag födde mig min hustru Barbara min andre son, till vilken Antoni Koburger boktryckare var fadder och kallade jag honom Albrecht efter mig.»

Så måler, stolt och myndigt i familjekronikan guldsmeden Albrecht Dürer. När han var 40 år gammal och i 12 år tjänat hos mästaren Hieronymus Holper gav denne honom sin dotter Barbara till hustru. Hoi var då »en vacker och rak jungfru» om 15 år. Äktenskapet var en

lig tuktan». Han blev mästare för guldsmedskrädet och »Gassenhauptmann» i sin stad, så Mäster Hieronymus hade allt skäl att vara nöjd med sitt val. Männe också hans dotter Barbara?

På samma sätt som föräldrarna blev Dürer vid unga år vigd vid den unga flicka, som fadern utsett åt honom. »Agnes Frei hette hon och fäderna hade kommit överens. —

DÜRERS MODER

Två familjer hade återigen slutit ett förbund.

Dürers äktenskap tycks ha förflutit utan lust och utan lyckas, och — efter tidens åskådning — även »utan välsignelse», då Dürer dog barnlös. Om Agnes Frei verkligen varit den Xantippa, som man så ofta

har andlös och bävande sökt skönheten i kvinnokroppen: »Det varder Gud till lov och dig till stor ära, din nästa till stor nytta om du kan bringa den rätta skönheten i dagen», utropar han. Men ofta tvingas han av sitt starka verklighetsinne till tvivel. »Vad skönhet är, det vet jag icke»

dessa två teckningar, finns inga bilder av Dürers hand av »die Dürerins». Vad som ligger däremellan är lust och olust, gnat och gammal, är till stor del förborgat för oss. Något har blivit uppenbart i fru Agnes' drag. Det är en präktig, litet jordbunden kvinna man ser. En kvinna,

agness. Ett kvarts sekel senare har han vid deras gemensamma resa till Nederländerna ritat av henne i nederländsk dräkt som en rund matrona. Denna bild bär inskriften: Det har albrecht Dürer conterfeit efter sin hustru i året 1521, då de haft varandra till äkta i 27 år. — Det låter fast och innerligt och man kan få tro att de till slut funnit varandra i ett livslångt kamratak. Utom

konstverk vi ha av honom. Det är en gripande kolteckning, framställande modern kort före hennes död. Av den en gång »vackra och raka jungfrun» hade ett hårt och tungt liv och många barnsängar skapat en i förtid äldrad och nästan till fulhet vanställd kvinna. Dürer har skildrat hennes död i sin dagbok: »Och hon stred hårt med döden, men hon sade att hon ej frukade inför Gud att komma. Hon dog också svårt och jag märkte att hon skådade något hemskt. Jag såg hur döden gav henne två hårda slag mot hjärtat — hur hon slöt mund och ögon och avled med stor smärta. Därav har jag haft så stor sorg, att jag ej kan uttala det. Gud vare henne nådig.»

»Ich merkte dass sie etwas Grausames sah» — det är den visionen som så starkt påverkade den uppskade sonen att den för honom blev till egen upplevelse. Den blir för Dürer till ett tungsinnet »spånsikte», som tagit form, som då och då hårt ansätter honom, och han har återgivit i sitt underbara fantastiska kopparstick: Melankolien.

Samma blick, som Dürer tecknat hos den dödsdomda modern, har han givit kompositionens kvinnogestalt. Hön skådar i skräck. — Vi kunna inte nå henne enbart genom att analysera alla enskildheter i tavlan: stenblocket med sin matematiska betydelse — de mystiska talens kvadrat, som hur man mäter, uppfifrån och ned eller tvärsöver, ge samma summa. Verktygsvirvarret på marken — alkemistburken — murstegen, som tyder på en ofärdig byggnad. Kulen till vänster är kanske den bortrullande lyckan. Fläder-musen betyder enligt folktroen snar död. Kometa och regnbågen något liknande. Men det hjälper inte att plocka sönder och försöka fatta med förståndet. Det är helhetsintrycket som tar en och som blir till verkligt. Med den hukande gestalten uppleva vi den runt omkring oss sönderfallande världen.

Att tyda drömmar är lika vanskligt som att spå. Klarast stod säkert för Dürer själv det väsen han skådade, som såg mot döden och som »kämpade hårt mot den, emedan hon skådade något hemskt.»

